

УДК 35

М. І. Іщенко,

д. е. н., професор кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування, ДВНЗ "Криворізький національний університет"

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТВАРИН

M. Ishchenko,

doctor of economics, professor of the department of accounting, taxation, public administration and administration, State University "Krivoy Rog National University"

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN ORGANIZING THE ACTIVITIES OF PUBLIC ADMINISTRATION AND LOCAL GOVERNMENT BODIES IN ADDRESSING THE PROBLEM OF HOMELESS ANIMALS

У статті досліджено міжнародний досвід вирішення питання безпритульних тварин. При цьому акцентовано увагу на роль державного управління у розв'язанні проблеми, яка аналізується. Показані напрями державної політики як у східних країнах, так і в економічно розвинених західних державах. Визначено місце муніципалітетів у процесі контролю за чисельністю безпритульних тварин. Розмежовано державні та місцеві заходи, які фінансуються та не фінансуються у процесі вирішення проблеми. Виявлено спільні для різних країн напрями, втілення яких на державному рівні дозволило ефективно мінімізувати кількість тварин на вулицях. Наведено методи контролю за чисельністю безпритульних тварин, які дали найкращі результати. Обґрунтовано доцільність залучення в процес вирішення проблеми громадських організацій із захисту тварин. Доведено, що провідну роль як на державному, так і на місцевому рівнях повинні відігравати просвітницькі програми. Показано, що їх активне застосування впливає на причину появи тварин на вулицях. Зроблено висновок про доцільність комплексної діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування у розв'язанні проблеми наявності безпритульних тварин.

The article examines the international experience of addressing the issue of homeless animals. At the same time, attention is focused on the role of public administration in solving the problem being analyzed. The directions of state policy are shown both in the eastern countries and in the economically developed Western countries. The place of the municipalities in the control of the number of homeless animals is determined. The distinction is between state and local measures that are funded and not funded in the process of solving the problem. The common directions for different countries were revealed, the implementation of which at the state level has allowed to effectively minimize the number of animals on the streets. The methods of controlling the number of homeless animals that give the best results are given. The expediency of involving in the process of solving the problem of public organizations on animal protection is substantiated. It has been proved that educational programs should play a leading role both at the state and at the local level. It is shown that their active application affects the cause of the appearance of animals on the streets. A conclusion was made on the expediency of the integrated activities of public administration and local government bodies in solving the problem of the availability of homeless animals.

Ключові слова: державна політика, місцеве самоврядування, безпритульні тварини, притулки, методи контролю за чисельністю безпритульних тварин.

Key words: state policy, local government, homeless animals, shelters, methods for controlling the number of homeless animals.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У Європі є прислів'я: "Якщо на вулицях немає безпритульних тварин, то немає і безпритульних дітей",

адже ставлення до тварини є індикатором гуманності та цивілізованості суспільства. Водночас за даними Всесвітньої організації захисту тварин, Україна входить у п'ятірку країн з найгіршою ситуацією з безпритульними тваринами, разом з Албанією, Азербайджаном, Білоруссю і Вірменією. На державному рівні прийнято ряд

відповідних нормативно-правових актів, проте їх втілення більшою мірою стосується прийнятої політики місцевих органів влади. Доцільно погодитися з Є.В. Міщук, яка вказує на необхідність приділення більшої уваги організаційним формам, які допомагають поширенню передового досвіду, залучати до вирішення проблем вчених та бізнесменів, широкий загал громадськості [1]. Зазначене вказує на необхідність аналізу міжнародного досвіду у процесі вирішення окресленої проблеми із акцентуванням уваги на ролі в ньому державного управління.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У науковій літературі більшою мірою досліджуються окремо питання державного управління та проблеми безпритульних тварин. Правовий режим тварин як об'єктів цивільних правовідносин розкрито ще в працях радянських науковців: О.С. Іоффе, А.О. Собчак, Б.С. Антимонова, Д.В. Боброву, О.С. Колбасова та ін. Окремі аспекти захисту тварин від жорстокого поводження з ними розглянуто у ряді робіт з кримінального права — С.А. Хімченко, І.А. Головки, В.А. Копилян, В.В. Кузнецов, В.С. Мірошніченко, Д.О. Калмиков, А.О. Данилевський; адміністративного права — Н.С. Бондаренко, В.О. Морозова; цивільного права — Д.Є. Захаров; в) міжнародного права — Н.І. Зубченко, О.І. Буткевич, Т.Р. Короткий та ін. Питання державного управління розглянуто в роботах таких дослідників і науковців, як В.С. Адамовська, В.Д. Базилович, В.Д. Бакуменко, Л.І. Воротіна, В.М. Геєць, А.С. Гальчинський, М.І. Дудченко, П.С. Єщенко, Л.О. Канищенко, Б.Є. Кваснюк, І.О. Лютий, І.Р. Михасюк, О.Г. Мордвінов, Н.Р. Нижник, Ю.В. Ніколенко, В.Є. Новицький, О.І. Осауленко, Є.Г. Панченко, Ю.М. Пахомов, В.А. Скуратівський, В.П. Тронь, А.С. Філіпенко, В.О. Шамрай, І.С. Ястремський та інших.

ЦІЛІ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає у всебічному та ґрунтовному дослідженні міжнародного досвіду вирішення проблеми безпритульних тварин і з'ясування ролі у цьому процесі органів державної влади та місцевого самоврядування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Муніципальні притулки на території Малої Азії, Близького Сходу, Південно-Східної Азії, Північної Африки відсутні, а в області їх географічного поширення розповсюджені собаки-парії. Тому при появі спалаху сказу проводиться масовий вилов собак з приспанням, чисельність яких досить швидко відновлюється — до наступного відлову. Проте метою державного регулювання чисельності собак є придушення локального спалаху захворювання [2].

У ряді деяких населених пунктів Індії, Туреччини, Таїланду, Індонезії, Єгипту як основний метод роботи з бездомними собаками застосовується такий метод, як: "відлов / стерилізація / повернення" у місце проживання для собак. Мета такої державної політики — стабілізація чисельності безпритульних тварин та їх вакцинація від сказу. У Таїланді функціонують притулки, обо-

в'язковою є програма реєстрації собак за допомогою чіпування, а також система штрафів за викидання тварин на вулицю.

У Західних країнах досить поширена практика обліку тварин.

В окремих штатах США прийнято "Закон про стерилізацію тварин", відповідно до якого стерилізації підлягають усі домашні тварини, окрім собак-чемпіонів, призерів виставок, собак-поліцейських та поводитирів. Невиконання закону карається штрафом до 500 доларів США або примусовими роботами строком до 40 годин.

У Данії, Бельгії, Німеччині, Нідерландах, Швеції та Швейцарії закони впроваджуються місцевою владою, муніципальна влада міст співпрацює з зоозахисниками. Державою визначено райони з особливими вимогами щодо вихову собак. Діє система обов'язкової реєстрації домашніх тварин. У цих країнах щороку перереєструють собак, що супроводжується збором податку. У Бельгії, Німеччині, Нідерландах діють пільгові програми із стерилізації домашніх тварин. На регіональних рівнях у вищеперелічених країнах діють просвітницькі програми щодо інформування власників домашніх тварин. Заборонено продавати тварин на вулиці чи на стихійних ринках.

Згідно із законом у Нідерландах, міські ради мають сплачувати витрати притулків на утримання вуличних собак впродовж перших 14 днів з моменту їх поселення в притулок. Якщо власник собаки здає її в притулок, він має сплатити штраф. У країні існує "тваринна" поліція, тобто Національна інспекційна служба захисту тварин, в якій працюють 12 інспекторів і понад 200 волонтерів. В одному з муніципалітетів Нідерландів при запровадженні податку на собак з їхніх власників, багато господарів собак викинули їх на вулицю, не маючи змоги сплатити його. Водночас у муніципальних утвореннях, де не ввели цей податок, кількість безпритульних собак не зросла.

Отже, ефективність державної політики у Нідерландах при вирішенні проблеми, що досліджується, полягає в проведенні стерилізації не менше, ніж 70% собак жіночої статі, реєстрації як власників, так і собак, а також втілення просвітницьких програм.

У Великій Британії у відповідності до "Акту про відповідальність за покинуту тварину" кожен орган місцевого самоуправління призначає спеціаліста для роботи з безпритульною твариною, яку поміщають в притулок, де та перебуває 7 днів за державні кошти. Якщо за цей час не знаходиться господар, тварина поступає в руки правозахисників і тоді волонтери шукають нового господаря; в іншому випадку — собаку усипляють.

В Іспанії за залишення тварини без нагляду передбачений штраф у розмірі від 100—600 євро.

В Італії відповідальність за надання притулку безпритульним собакам покладена на місцеві комуни. Крім того, запроваджені програми стерилізації та боротьби з причинами появи безпритульних тварин, а також кримінальну відповідальність як за проявлену жорстокість до тварини, так і за викидання тварини на вулицю [3].

У Німеччині активно застосовуються процедури оподаткування і реєстрації собак (остання передбачає гравірування отриманого номеру на нашійнику, нанесення татуювання на вухо або чіпування тварини [4]). За-

бороняється безконтрольне розведення домашніх тварин; для професійних заводчиків встановлено квоту. Держава не виділяє кошти на стерилізацію домашніх тварин. Крім того, на утримання собак стягується податок (до 150 євро на першу і до 300 євро на кожну наступну [4; 5]). У багатьох містах для малозабезпечених верств населення встановлено пільги та знижки на податок. У містах з великою кількістю населення сума податку є вищою [4].

Разом із органами державної та місцевої влади, активну роботу виконують громадські організації — Товариства захисту тварин.

У Німеччині держава захищає права тварин на гуманне ставлення до них, пункт про захист тварин внесений в Конституції (ст. 20-а), діє Закон про захист тварин, а також Розпорядження з утримання собак, законодавчо затверджена система притулків. У країні є професія як "Захисник тварини", діє галузь права — "Права тварин". Викидання домашньої тварини на вулицю прирівнюється до знущання з тварини, в обох випадках карається штрафом в розмірі 25000 Євро. Як і в США та інших країнах, для вирішення проблеми виконувалися три обов'язкові умови: прийняття нормативних актів, що обмежують розмноження тварин, проведення програм стерилізації і робота притулків, виховання і просвітлення населення [4].

На притулки в Німеччині, яких налічується близько 500 держава практично не виділяє грошей. Вони, як правило, організуються і функціонують під керівництвом Товариств захисту тварин.

Притулки існують на пожертви і невелику дотацію держави. Утримання середнього по величині притулку обходиться приблизно в 1 млн євро на рік. Частина прибутку виходить за рахунок власної діяльності притулку: розподілу (продажу) тварин, організації свят, і т.д. Частину роботи в притулках здійснюють солдати альтернативної служби. Дозволено використовувати притулки як місце проходження шкільної та студентської практики.

У місті Фульде створено центр екологічної освіти, який організовує семінари для дітей та дорослих на теми захисту природи і тварин. Центр створений за сприяння Міністерства освіти землі Гессен. Робота проводиться не тільки силами декількох викладачів Центру, але також за рахунок залучення представників різних наукових організацій і асоціацій [4].

Держава спільно з громадськими організаціями та притулками впливають на громадську думку і на прийняття рішення при купівлі тварини, орієнтуючи людину на придбання безпородних собак і кішок з притулків (зменшуючи тим самим кількість тварин, що розводять в комерційних цілях).

Непрямою метою обмеження кількості домашніх тварин — дозвіл у договорі найму житла встановлювати заборону на утримання в будинку тварини; цей пункт встановлюється на розсуд власника житла [4].

Таким чином, на відміну від Франції, в якій боротьба з викинутими тваринами в літній період обмежується встановленням штрафів та проведенням соціальної реклами, у Німеччині знайдений дієвий альтернативний засіб вирішення проблеми.

У Польщі (м. Варшава) фінансується стерилізація (кастрація) безпритульних тварин та їх лікування і оп-

лачується чіпування домашніх тварин. Варшава утримує міський притулок для бездомних тварин, а також центр з влаштування безпритульних тварин. Присиплення бездомних тварин (евтаназія) як метод боротьби з безпритульними тваринами повністю заборонене. Із бюджету міста фінансується просвітницька діяльність в сфері охорони тварин, виховуючи в суспільстві гуманне ставлення до тварин. Громадські організації з захисту тварин отримують фінансування на свою діяльність — стерилізацію, лікування, годування безпритульних тварин [6].

Таким чином, щоб уникнути появи на вулиці безпритульних тварин, в західних економічно розвинених країнах по кожному пункту їх походження розроблено комплекс заходів державного та місцевого регулювання [4; 7]:

1. Притулки. В європейських країнах притулок — це можливість знайти тварині господаря, тому ефективністю притулку є кількість прилаштованих тварин.

В європейських країнах заборонені "пташині ринки". Усі тварини купуються в притулках або спеціалізованих магазинах, або у сертифікованих заводчиків.

У Західних країнах притулки (діють як центри збору "зайвих" тварин у власників і як центри передачі тварин новим власникам) діляться на три основні категорії [7]:

1. Притулки необмеженого прийому (найчастіше — муніципальні). Після вилову тварини і привозу її в такий притулок настає термін обов'язкової перетримки тварини (в середньому до 14 діб), протягом якого собаки і кішки повертаються власникам, тварини можуть бути передані новим власникам чи громадським притулкам для подальшого утримання. Незатребувані за цей час тварини — присипляються.

2. Притулки обмеженого прийому (найчастіше — громадські). Це притулки без умертвіння тварин, але вони зазвичай мають обмежене число місць для прийому тварин. Вони виконують важливу, але другорядну роль у заходах з контролю чисельності тварин.

3. Приватна організація з державним контрактом — притулки третього типу, належать приватним некомерційним організаціям, що мають контракт з муніципалітетом міста або округу на проведення робіт з контролю чисельності тварин і впровадження в життя правил, що стосуються населення.

В окремих випадках притулок служить лише для утримання виловлених або зданих тварин, в той час як співробітники служби вилову тварин і контролю правил утримання працюють під керівництвом і наглядом департаменту поліції. В інших випадках приватна організація може наймати, навчати і стежити за роботою співробітників служби вилову тварин, а не тільки надавати приміщення для затриманих тварин.

Приватні організації фінансуються з місцевих бюджетів на утримання служби контролю чисельності тварин, хоча вони можуть також збирати приватні пожертвування для фінансування інших програм (порятунок тварин і просвітницькі програми). Основним доходом притулків є пожертвування. Проте європейська особливість податкового законодавства характеризується тим, що будь-яка фізична чи юридична особа має можливість направити частину своїх податків, не до державного бюджету, а в благодійний фонд [4; 7].

II. Реєстрація тварин і податки. Відсутність реєстрації — штраф від 100 до 3000 доларів (США), в Європі від 100 до 5000 євро (в залежності від типу тварини). Крім реєстрації тварини, необхідно внести певну плату за нього, яка йде під приводом муніципального збору.

Так, в США і Канаді ця плата називається ліцензією.

В окремих європейських країнах ця плата називається податком, в інших — ліцензією на володіння, в основі яких — щорічний збір коштів з власників тварин за володіння ними.

При цьому в західних країнах максимальна кількість домашніх тварин, яку можна утримувати одній людині, становить до 6 тварин (в деяких країнах — до трьох, але при цьому кількість собак — не більше 3). Якщо тварин більше — необхідно отримувати розширену ліцензію, вона коштує дорожче (іноді її називають "ліцензія на розплідник").

Для отримання ліцензії на тварину її не треба нікуди везти. Досить або зайти в місцеві центри надання муніципальних послуг, або ж надіслати листа в муніципалітет про реєстрацію тварини. До заяви про реєстрацію тварини додається довідка про щеплення від сказу, інформація про власника тварини (з адресою та контактними даними), інформація про тварину (порода, кличка тощо), копія квитанції про оплату ліцензійного збору, квитанція про оплату жетона для тварини.

У Великій Британії, наприклад, оформити ліцензію можна з дому.

Службовці графства з оформлення ліцензій (у відділі до 5 чоловік на графство) мають офіційні документи з фотографією. Службовці опитують домовласників, чи є у них тварини — коти або собаки — і пояснюють важливі переваги ліцензування утримання тварин, вимоги закону про ліцензування і як ліцензування допомагає повертати загублених тварин. Службовці можуть приймати платежі і видавати реєстраційні жетони безпосередньо у домі власників тварин [4; 7].

Вартість ліцензії по практично всіх Західних країнах залежить від виду тварини, кількості цих тварин і від інших нюансів, зокрема: стерилізована вона чи ні.

У Канаді власник незареєстрованої собаки може бути притягнутий до відповідальності за порушення законів міста і штату (\$ 50.00 штраф).

III. Контроль. У країнах США і Європи безумовне право контролю виконання законодавства у сфері поводження з тваринами мають тільки поліцейські, яким допомагають муніципальні служби контролю або громадські організації. Поліція має право викликати фахівця з вилову тварин і забрати його у власника при недотриманні законодавчих правил, має право накладати штрафні санкції і перевірити власника тварини на предмет його володіння тією чи іншою твариною [4; 7].

Аналогічним чином у США департаменті поліції існує спеціальний відділ (до 5 осіб (в Чикаго)), в обов'язки якого входить проведення розслідувань за страховими випадками поводження з тваринами, повідомленнях про випадків покусів і сказу у тварин.

У західних розвинених країнах будь-який поліцейський зобов'язаний, побачивши тварину на вулицях міста, викликати фахівця з вилову тварини, і простежити, щоб це тварина потрапила до притулків міста. Зобов'язаний допомагати або фіксувати випадки неправильного став-

лення до тварин або сигнали "сусідів" на твою тварину. Водночас у поліції є певна служба, яка займається розслідуваннями щодо поводження тварин у місті.

IV. Ідентифікація тварин. При реєстрації права володіння твариною в західних країнах їй присвоюється спеціальний реєстраційний номер. Власники собак або гравірують отриманий номер на нашійнику або наносять татування на вухо. І якщо реєстрація тварин в західних країнах це обов'язкова процедура (наявність жетона), що дає можливість зв'язати саму тварину з його господарем, то чіпізація тварини — це вже добровільний процес.

Всесвітнє товариство захисту тварин (WSPA) та Міжнародне відділення Королівського товариства упередження жорстокого поводження з тваринами (RSPCA International, Велика Британія) провели дослідження практики контролю безпритульних тварин в Європі "Огляд стратегій контролю популяцій безпритульних собак і котів у 31 країні", результати яких показали групи країн та кореляції чинників [8]:

1. Країни, визнані такими, в яких ситуація погіршується або є неконтрольованою (5 група): Азербайджан, Албанія, Вірменія, Молдова, Україна. В усіх основною формою регулювання чисельності безпритульних собак є відстріл або/та інші форми вбивства. В усіх кількість безпритульних собак зростає.

2. У 4-й групі з 14 країн половина (7) на загальнодержавному або регіональному рівнях практикують "відлов / стерилізацію / повернення": Греція, Болгарія, Боснія-Герцеговіна, Іспанія, Італія, Мальта, Сербія. Кількість безпритульних собак тут в основному залишається стабільною (у Болгарії — зменшується, у Сербії — збільшується, у Боснії і Герцеговіні — динаміка невідома).

3. Країни, в яких кількість безпритульних собак збільшується: Азербайджан, Албанія, Вірменія, Молдова (метод регулювання — вбивство), Сербія, Фінляндія (відлов без повернення). За всієї відмінності ситуації ці країни мають спільним показником те, що пільгова стерилізація власницьких тварин в них або відсутня (Албанія, Вірменія, Фінляндія), або провадиться силами виключно громадських організацій без участі держави або місцевої влади (Молдова). Лише в Сербії до цієї справи долучено владу. Крім того, аналогічно без участі влади (Албанія — силами ветеринарів, Сербія та Фінляндія — силами громадських організацій), проводиться або зовсім не проводиться (Азербайджан, Вірменія, Молдова) просвіта населення з питання контролю над народжуваністю домашніх тварин. Третій показник — відсутність обов'язкової реєстрації домашніх собак — теж є спільним (крім Сербії).

4. Країни, в яких кількість безпритульних собак залишається стабільною: Греція, Естонія, Італія, Іспанія, Литва, Мальта, Польща, Португалія, Угорщина, Чехія (країни півдня Європи та Прибалтійські). З них у Італії, Іспанії, Мальті практикується відлов/стерилізація/повернення в поєднанні з відловом без повернення, у Греції — виключно відлов/стерилізація/повернення. Естонія, Литва, Польща, Португалія, Угорщина, Чехія — виключно відлов без повернення. В усіх країнах цієї групи, крім Естонії, реєстрація домашніх собак є обов'язковою. Просвіта населення провадиться силами держа-

ви та/або місцевих влад у Естонії, Литві, Польщі; у Греції, Мальти, Угорщині, Чехії — силами громадських організацій; Італія, Іспанія — силами ветеринарів; у Португалії — не проводиться. Греція, Естонія, Італія, Литва, Польща, Угорщина практикують пільгову стерилізацію власницьких тварин, що провадиться в тому числі державою. Іспанія, Мальта, Португалія, Чехія пільгової стерилізації не мають.

5. Країни, де кількість безпритульних собак зменшується: Болгарія, Велика Британія, Ірландія, Словенія, Хорватія. В усіх методом регуляції є відлов без повернення (у Болгарії також "відлов / стерилізація / повернення" та вбивство). Евтаназію здорових не прилаштованих тварин дозволено в усіх, і вона застосовується в усіх, крім Ірландії. В усіх, крім Великої Британії, реєстрація собак є обов'язковою. В усіх просвіта населення здійснюється виключно силами громадських організацій, крім Великої Британії, де вона проводиться на державному рівні. В усіх країнах існує пільгова стерилізація.

6. Країни, де безпритульних собак не існує: Бельгія, Данія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Швейцарія, Швеція (країни Північної Європи). В усіх (крім Норвегії і Нідерландів) реєстрація є обов'язковою. Просвіта населення здійснюється державою в Бельгії, Нідерландах, Німеччині, Швейцарії. У решті країн цієї групи такої потреби немає у зв'язку з високим рівнем свідомості населення в цьому питанні. Пільги при стерилізації держава надає лише в Норвегії. В усіх практиковано відлов і утримання в притулках без повернення. В усіх, крім Німеччини, евтаназію здорових не прилаштованих дозволено. Але в жодній з цих країн її не практикують. У Німеччині евтаназію здорових тварин у будь-яких випадках заборонено на законодавчому рівні.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

За підсумками дослідження практики контролю безпритульних тварин в Європі "Огляд стратегій контролю популяції безпритульних собак і котів у 31 країні" зроблено такі висновки [8; 9]:

1. Державна політика, спрямована на евтаназію (будь-якими засобами) як метод регуляції кількості безпритульних собак веде до її збільшення і є найбільш не ефективним методом. Практикується виключно в окремих посткомуністичних країнах із сильним впливом мусльманських традицій.

2. Державна політика "відлов / стерилізація / повернення" практикується у країнах півдня Європи. В усіх країнах, де її застосовують, кількість безпритульних собак залишається стабільною або зменшується (Болгарія).

3. Немає кореляції між динамікою кількості безпритульних собак і практикою евтаназії здорових не прилаштованих собак.

4. Є кореляція між динамікою кількості безпритульних собак і застосуванням державою та/або місцевою владою комплексних заходів, спрямованих на перекриття джерел поповнення безпритульних собак: обов'язковою реєстрацією, просвітою населення, пільговою стерилізацією власницьких тварин та відмовою від практики вбивства при відлові.

5. У країнах, де кількість безпритульних собак залишається стабільною, вбивство не практикується, застосовується або "відлов / стерилізація / повернення", або "відлов без повернення", або їх комбінація. Евтаназія здорових не прилаштованих собак може бути як дозволеною і практикуватися, так і забороненою. При цьому стає наочним вплив чинників, спрямованих на перекриття джерел поповнення безпритульних собак: обов'язковою реєстрацією, просвітою населення, пільговою стерилізацією власницьких тварин. Однак на практиці в усіх країнах цієї групи державну та/або місцеву владу долучено до активації лише окремих з названих чинників. Є підстави вважати, що відсутність підтримки з боку державної та/або місцевої влади у активації решти чинників призводить до відсутності відчутних позитивних змін у зменшенні кількості безпритульних тварин. Усі чинники в комплексі задіяно на рівні державної та/або місцевої влади лише в Литві та Польщі. І саме в них з країн цієї групи, за повідомленнями преси останніх років, помітна тенденція до зменшення безпритульних собак.

6. Жоден із перелічених методів: "відлов / стерилізація / повернення", "відлов без повернення" та евтаназія здорових неприлаштованих тварин як методи регулювання чисельності безпритульних собак без застосування комплексних запобіжних щодо розмноження власницьких тварин заходів не мають визначального впливу на їх кількість.

7. Тільки комплексні заходи з запобігання неконтрольованого розмноження власницьких тварин, здійснювані силами державної та/або місцевої влади є ефективними щодо регулювання чисельності безпритульних тварин не залежно від того, який метод регулювання їх кількості практикується ("відлов / стерилізація / повернення", "відлов без повернення і довільне утримання", евтаназія здорових не прилаштованих) чи вони практикуються в комплексі [8; 9].

Напрямок подальших досліджень полягає в аналізі та відборі тих із існуючих у міжнародному досвіді заходів, які можна було б ефективно втілювати в Україні. При цьому слід дотримуватися твердження, висловленого В.С. Адамовською, що державне управління (у т.ч. у напрямі вирішення проблеми безпритульних тварин) повинно бути систематичним, цілеспрямованим впливом держави на всі сфери життя суспільства, на свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина (просвітницькі програми) з метою реалізації державної політики, заснованої на принципі публічності [10].

Література:

1. Міщук Є.В. Організація діяльності керівників публічних адміністрацій на сучасному етапі розвитку публічного управління в Україні / Є.В. Міщук // Ефективна економіка. — № 10. — Дніпропетровський державний аграрний університет. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5213>

2. Рибалко В. Світовий досвід у вирішенні проблеми безпритульних тварин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bukvar.su/jekologija/197665-Mirovoiy-opyt-v-reshenii-problemy-bezdomnyh-zhivotnyh.html>

3. Набока М. "Тварини у місті". Як вирішити проблему безпритульних тварин? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://jauns.lv/https://www.radiosvoboda.org/a/1614712.html>

4. Досвід Німеччини у вирішенні проблем безпритульних тварин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uarp.org/news/1435141374>

5. 1999—2003: Statistisches Bundesamt Deutschland: Finanzen und Steuern. Rechnungsergebnisse des Offentlichen Gesamthaushalts.

6. Відкритий лист до Президента України В. Януковича та до прем'єр-міністра Польщі Дональда Туска [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://hr-activists.net/news/polsk-zoozakhisniki-proti-znishchennya-bezpritulnikh-tvarin-v-ukra-n>

7. Міхно С. Бездоглядні тварини: як на Заході працюють притулки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://urbanua.org/dosvid/zakordonni-pryklady/247>

8. Stray Animal Control Practices (Europe). An Investigation of Stray Dog and Cat Population Control Practices Across Europe. — WSPA and RSPCA, March, 2007. — 55 p.

9. Метельова Т. Аналіз чинників, що впливають на динаміку кількості безпритульних собак у країнах Європи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kontrast.org.ua/news/1183.html>

10. Адамовська В.С. Публічне управління та адміністрування в контексті державного та регіонального управління / В.С. Адамовська // Ефективна економіка № 10. — Дніпропетровський державний аграрний університет. — 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5212>

References:

1. Mischuk, Ye.V. (2016), "Organization of the activities of heads of public administrations at the present stage of development of public administration in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5213> (Accessed 28 Dec 2017).

2. Rybalko, V. (2017), "World experience in solving the problem of homeless animals", available at: <http://bukvar.su/jekologija/197665-Mirovoiy-opyt-v-reshenii-problemy-bezdomnyh-zhivotnyh.html> (Accessed 28 Dec 2017).

3. Naboka, M. (2009), ""Animals in the city". How to solve the problem of homeless animals?", available at: <http://jauns.lv/https://www.radiosvoboda.org/a/1614712.html> (Accessed 28 Dec 2017).

4. UARP (2015), "Germany's experience in dealing with homeless animals", available at: <http://www.uarp.org/news/1435141374> (Accessed 28 Dec 2017).

5. Statistisches Bundesamt Deutschland (2004), 1999-2003: Finanzen und Steuern. Rechnungsergebnisse des Offentlichen Gesamthaushalts, Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, Deutschland.

6. Mishchak, Ya. (2012), "Open letter to the President of Ukraine Viktor Yanukovich and to the Prime Minister of Poland Donald Tusk", available at: [\[activists.net/news/polsk-zoozakhisniki-proti-znishchennya-bezpritulnikh-tvarin-v-ukra-n\]\(http://activists.net/news/polsk-zoozakhisniki-proti-znishchennya-bezpritulnikh-tvarin-v-ukra-n\) \(Accessed 28 Dec 2017\).](http://hr-</p>
</div>
<div data-bbox=)

7. Mikhno, S. (2012), "Unchecked animals: how the shelters work in the West", available at: <http://urbanua.org/dosvid/zakordonni-pryklady/247> (Accessed 28 Dec 2017).

8. WSPA and RSPCA (2007), *Stray Animal Control Practices (Europe). An Investigation of Stray Dog and Cat Population Control Practices Across Europe*, WSPA and RSPCA, London, UK.

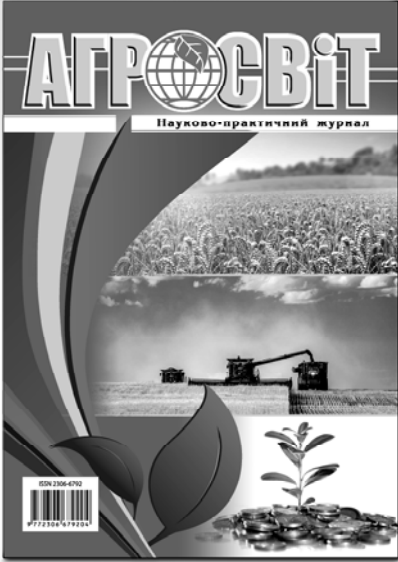
9. Metel'ova, T. (2010), "Analysis of factors influencing the dynamics of the number of homeless dogs in European countries", available at: <http://www.kontrast.org.ua/news/1183.html> (Accessed 28 Dec 2017).

10. Adamovs'ka, V.S. (2016), "Public administration and administration in the context of state and regional administration", *Efektivna ekonomika*, vol. 10, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5212> (Accessed 28 Dec 2017).

Стаття надійшла до редакції 04.01.2018 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info
Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ